

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง สภาพการดำเนินงานและแนวปฏิบัติการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 1 ในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้นำเสนอการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา

ตอนที่ 2 การดำเนินการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาโดยเขตพื้นที่การศึกษา

ตอนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการดำเนินงานและแนวปฏิบัติการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 1

ตอนที่ 1 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา

ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

ในการศึกษาเกี่ยวกับความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา ได้มีนักการศึกษาและหน่วยงานต่างๆ ให้ความหมายไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ(2541, หน้า 2) ได้ให้ความหมายการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ว่า หมายถึง การดำเนินกิจกรรมใดเพื่อสร้างความมั่นใจต่อผู้ปกครอง ชุมชน สังคม ว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาตามพันธกิจที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้ จะให้ผลผลิตของการศึกษาที่มีคุณภาพอันพึงประสงค์ตามความคาดหวังของผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม

กรมวิชาการ(2542, หน้า 2) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นมาตรการหนึ่งที่จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นได้ว่าสถานศึกษาที่ได้รับรองมาตรฐาน สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ผู้จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ การประกันคุณภาพเป็นกระบวนการที่ยกมาตรฐานของโรงเรียนต่างๆ ที่ยังไม่เข้ามาตรฐานผลักดันให้ได้มาตรฐานโดยมุ่งเน้นการใช้ข้อมูลคุณภาพมาตรฐานของโรงเรียนป้อนกลับมา เพื่อรายงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้การสนับสนุนและพัฒนาโรงเรียนให้ได้มาตรฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้

โดยมีความเชื่อว่า ถ้ากระบวนการมีการประกันคุณภาพมีการดำเนินงานที่เป็นระบบอย่างถูกต้องแล้วคุณภาพที่ดีก็จะตามมา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ(2543, หน้า 7) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง และเป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษา ทั้งผู้รับบริการโดยตรงและโดยอ้อม ได้แก่ ผู้เรียน ผู้ปกครอง สถานประกอบการ ประชาชน และสังคมโดยรวม ว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพและทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตราฐาน การศึกษาที่กำหนดโดยสถานศึกษา ดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษาในการประกันคุณภาพการศึกษา มีแนวคิดพื้นฐานเพื่อการป้องกันไม่ให้เกิดการทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพและผลผลิตที่ไม่มีคุณภาพ

อุทุมพร จามรมาน(2544, หน้า 1) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การสร้างความมั่นใจให้กับนักเรียนและผู้ปกครองนักเรียน ว่าทุกคนในสถานศึกษาปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถเพื่อผลผลิตจะได้มีคุณภาพ

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(2546, หน้า 7) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

จากความหมายของคำว่า การประกันคุณภาพการศึกษาที่ได้รวบรวมไว้ข้างต้น พอสรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการบริหารหรือแนวปฏิบัติในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้รับบริการทางการศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องว่าสถานศึกษาจัดการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตราฐานการศึกษา และเป็นที่ยอมรับของสังคม โดยมีแนวคิดอยู่บนพื้นฐานของการป้องกันมากกว่าการแก้ไข

องค์ประกอบของการประกันคุณภาพการศึกษา

อามรุจ จันทวานิช(2542, หน้า 79) ได้กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา(Quality Assurance) มีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. การควบคุมคุณภาพการศึกษา(Quality Control) เป็นการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในเพื่อการพัฒนาคุณภาพเข้าสู่มาตรฐานที่กำหนดไว้ ประกอบด้วย

1.1 การกำหนดมาตรฐานการศึกษา เป็นการกำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับชาติ เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา กำหนดมาตรฐานการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาชาติและจัดทำข้อมูลพื้นฐานการศึกษาไว้เพื่อใช้ในการพัฒนาคุณภาพ

1.2 การพัฒนาเข้าสู่มาตรฐาน เป็นการจัดทำแผนเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพเข้าสู่มาตรฐานที่กำหนดไว้ ในด้านการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาครูและบุคลากร ธรรมนุญสถานศึกษา การเรียนการสอน การแนะแนว การจัดการเรียนการสอน และการวัดผล ทั้งนี้โดยเน้นระบบกลไกการปฏิบัติงานตามแผนติดตาม และกำกับการดำเนินงานอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง

2. การตรวจสอบ ทบทวนและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา (Internal Quality Audit and Intervention) เป็นการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และ/หรือต้นสังกัด เพื่อยืนยันช่วยเหลือ สนับสนุน ฝ่าละอองธุรีพระเกล้า ปรับปรุงและพัฒนาการจัดการศึกษา ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดมุ่งไปสู่มาตรฐานที่ต้องการดังนี้

2.1 การตรวจสอบและทบทวนการดำเนินงานทั้งระบบด้วยตนเอง ของแต่ละสถานศึกษา เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงและพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และรายงานต่อผู้ปกครอง ชุมชน สังคม และผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษา

2.2 การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือสังกัด เพื่อส่งเสริมสนับสนุนหรือใช้มาตรการในการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้

2.3 การตรวจสอบ ติดตามและการประเมินผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ในภาพรวมของประเทศเพื่อส่งเสริมสนับสนุน และใช้มาตรการในการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพการศึกษา

3. การประเมินและรับรองคุณภาพการศึกษา (Quality Assessment) เป็นการดำเนินงานประกันคุณภาพภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาเพื่อประเมินและรับรองว่าสถานศึกษาได้คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด

จากองค์ประกอบหลักของการประกันคุณภาพการศึกษา กรมวิชาการ(2542, หน้า 34) ได้แสดงโครงสร้างของการประกันคุณภาพการศึกษา ดังภาพ 1

ภาพ 1 แสดงโครงสร้างของการประกันคุณภาพการศึกษา

จึงสรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษามีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ การควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบ ทบทวนและปรับปรุงคุณภาพ รวมทั้งการประเมินและรับรองคุณภาพ

หลักการของการประกันคุณภาพการศึกษา

กรมวิชาการ(กรมวิชาการ, 2543, ไม่มีเลขหน้า อ้างอิงใน สมเดช สีแสง, 2549, หน้า 33–34) ได้กล่าวถึงหลักการของการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วม(Participation) โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย(Stakeholders) กับผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินและร่วมรับผิดชอบกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

2. การเสริมสร้างพลัง(Empowerment) โดยสร้างความรู้ ทักษะ และความมั่นใจแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อสร้างโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วม อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3. การกระจายอำนาจ(Decentralization) สถานศึกษาจะพัฒนาคุณภาพให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลได้อย่างเต็มที่ต่อเมื่อสถานศึกษาเองต้องมีความเป็นอิสระ เพียงพอที่จะคิดและตัดสินใจ ทั้งด้านการบริหาร วิชาการ และการใช้จ่ายงบประมาณ ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ต้องการให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาสู่สถานศึกษาและท้องถิ่นให้ได้มากที่สุด

4. การสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อพันธภาวะ(Accountability) การศึกษามีใช่เรื่องของคนใดคนหนึ่งหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่เป็นเรื่องของทุกคนที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้น จึงต้องสร้างให้ทุกคนมีสำนึกในหน้าที่ของตนที่มีต่อการศึกษา เช่น หน้าที่ของความเป็นพ่อแม่ ครู เป็นต้น นอกจากนี้ กระบวนการทำงานและผลงานของสถานศึกษาแห่งนั้นต้องสามารถตรวจสอบได้ทุกเมื่อโดยสังคมและประชาชน

5. การปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง(Continuous Quality Improvement) การตรวจสอบทั้งภายในและภายนอกในบริบทของการประกันคุณภาพ มีจุดประสงค์สำคัญเพื่อให้ได้ข้อมูลย้อนกลับสำหรับการวางแผนเพื่อปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง มิใช่การจับผิดหรือการตัดสินให้รางวัลหรือให้โทษ

อุทุมพร จามรมาน(2543, หน้า 60-61) ได้กำหนดหลักการของการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ 6 ประการ ดังนี้

1. การสร้างความมั่นใจและความพึงพอใจในคุณภาพการศึกษา
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานการศึกษาของทุกฝ่ายทั้งผู้ให้และผู้รับบริการ
3. ความร่วมมือทางวิชาการขององค์กร บุคลากรในพื้นที่

4. การดำเนินงานเน้นคุณภาพในการปฏิบัติงานทุกระดับทุกขั้นตอน
5. การดำเนินงานสามารถติดตามตรวจสอบได้
6. การรายงานสู่สาธารณชนและผู้เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ(2543, หน้า 11) ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญในการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายใน คือ การที่สถานศึกษาร่วมกันพัฒนา ปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา ไม่ใช่การจับผิดหรือทำให้บุคลากรเสียหน้า โดยเป้าหมายที่สำคัญอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

2. การที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามข้อ 1 ต้องทำให้การประกันคุณภาพ การศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการและการทำงานของบุคลากรทุกคน ในสถานศึกษา ไม่ใช่เป็นกระบวนการที่แยกส่วนมาจากการดำเนินงานตามปกติของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาจะต้องวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการที่มีเป้าหมายชัดเจน ทำตามแผน ตรวจสอบ ประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ มีความโปร่งใส และมีจิตสำนึกในการพัฒนาคุณภาพการทำงาน

3. การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู – อาจารย์ และบุคลากรอื่นๆ ในสถานศึกษา โดยในการดำเนินงานจะต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เรียน ชุมชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือหน่วยงานที่กำกับดูแลเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน ติดตามประเมินผล พัฒนาปรับปรุง ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ เป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครอง สังคม และประเทศชาติ

แนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา

ชูชาติ วิระเศรษฐี(2542, หน้า 60) ได้กล่าวถึง แนวทางการประกันคุณภาพขององค์กร ไว้ดังนี้

1. มีการบริหารโดยมีแนวทางที่ชัดเจน เป็นระบบ มีการใช้นโยบายและมีเป้าหมายที่มุ่งเน้นคุณภาพ
2. มีการบริหารทรัพยากรบุคคลที่ดี ทั้งการคัดสรรและการพัฒนาศักยภาพของบุคคล
3. มีการกำหนดลักษณะคุณภาพของผลิตภัณฑ์อย่างชัดเจนตามความต้องการของลูกค้า

4. มีการกำหนดกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุผลด้านคุณภาพได้อย่างแน่นอน
 5. มีการจัดหา จัดซื้อ และควบคุมดูแลปัจจัยป้อนเข้าของกระบวนการอย่างมีประสิทธิภาพ
 6. มีการควบคุมกระบวนการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้
 7. มีการสนับสนุนกระบวนการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดศักยภาพที่จะบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้
 8. มีการตรวจสอบทดสอบที่มีประสิทธิภาพ สามารถบ่งชี้ลักษณะคุณภาพของสิ่งที่ตรวจวัดได้อย่างถูกต้อง
 9. มีการแก้ไขป้องกันปัญหา ข้อบกพร่องและมีวิธีการปรับปรุงพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ
- นอกจากนี้ การบริหารจัดการที่ทำให้การประกันคุณภาพในองค์กรประสบความสำเร็จจะต้องมีกระบวนการควบคุมคุณภาพที่เป็นระบบครบวงจร ที่เรียกว่า กระบวนการควบคุมคุณภาพ หรือวงจร PDCA ซึ่งประกอบด้วย(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2544, หน้า 26)

1. P : Plan	หมายถึง การวางแผน
2. D : Do	หมายถึง การปฏิบัติตามแผน
3. C : Check	หมายถึง การตรวจสอบ
4. A : Action	หมายถึง การแก้ไขปัญหา

1. การวางแผน(Plan)

การวางแผนจะช่วยพัฒนาความคิดต่างๆ เพื่อนำไปสู่รูปแบบที่เป็นจริงและรายละเอียดที่พร้อมจะลงมือปฏิบัติ ลักษณะของการวางแผนที่ดี ควรจะกำหนดขอบเขตของปัญหาที่ชัดเจน มีการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย และกำหนดวิธีการที่จะบรรลุถึงวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน และถูกต้องแม่นยำที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

2. การปฏิบัติตามแผน(Do)

การปฏิบัติตามแผน ประกอบด้วยการทำงาน 3 ระยะ คือ

1. การวางแผนกำหนดการ มีการแยกแยะกิจกรรมต่างๆ ที่ต้องกระทำ กำหนดเวลา และจัดสรรทรัพยากรต่างๆ ที่คาดว่าจะต้องใช้ในกิจกรรม
2. การจัดการแบบเมทริกซ์ คือ เมื่อมีโครงการต่างๆ เกิดขึ้น ผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบต่อความสำเร็จของโครงการ โดยการประสานงานติดต่อกับฝ่ายต่างๆ เพื่อขอตัว

ผู้เชี่ยวชาญ คนงาน วัสดุอุปกรณ์จากฝ่ายนั้นๆ มาปฏิบัติงานตามโครงการ จนกว่างานนั้นจะแล้วเสร็จ

3. การพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของผู้ร่วมงาน โดยมุ่งประเด็นดังนี้

3.1 ให้ผู้ร่วมงานเข้าใจถึงงานทั้งหมดและทราบเหตุผลที่ต้องกระทำนั้นๆ

3.2 ให้ผู้ร่วมงานพร้อมในการใช้ดุลยพินิจอันเหมาะสมในการปฏิบัติงาน

ด้วยความยืดหยุ่นภายใต้ขีดจำกัดของแนวทางที่กำหนดไว้

3.3 สอนให้ผู้ร่วมงานฝึกกระบวนการทางความคิด

3.4 พัฒนาให้เป็นคนมีความสามารถหลายๆ ด้าน

3.5 พัฒนาจิตใจรักการร่วมมือกัน

3. การตรวจสอบ(Check)

การตรวจสอบทำให้รับรู้สภาพการณ์ของงานที่เป็นอยู่ เปรียบเทียบกับสิ่งที่วางแผนซึ่งกระบวนการดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบ

2. รวบรวมข้อมูล

3. พิจารณากระบวนการทำงานเป็นตอนๆ เพื่อแสดงจำนวนและคุณภาพของงานที่ได้รับในแต่ละขั้นตอน เปรียบเทียบกับที่ได้วางแผนไว้

4. การรายงานจะเสนอผลการประเมิน รวมทั้งมาตรการป้องกันความผิดพลาดหรือความล้มเหลว

4. การแก้ไขปัญหา(Action)

ผลของการตรวจสอบ หากพบว่าเกิดข้อบกพร่องขึ้น ทำให้งานที่ได้ไม่ตรงตามเป้าหมาย ให้ปฏิบัติการแก้ไขปัญหตามลักษณะปัญหาที่พบ

1. ถ้าผลงานเบี่ยงเบนไปจากเป้าหมายต้องแก้ไขที่สาเหตุ

2. ถ้าพบความผิดปกติใดๆ ให้สอบสวนค้นหาสาเหตุแล้วทำการป้องกันเพื่อมิให้

ความผิดปกตินั้น เกิดซ้ำขึ้นอีก

ในการแก้ไขปัญหา เพื่อให้ผลงานได้มาตรฐานอาจใช้มาตรการดังนี้

1. การย้ายนโยบาย

2. ปรับปรุงระบบหรือวิธีการทำงาน

3. ประชุมเกี่ยวกับกระบวนการทำงาน

การดำเนินงานตามแนวทางกระบวนการควบคุมคุณภาพ หรือวงจร PDCA อาจสรุปได้ว่า กระบวนการควบคุมคุณภาพ หรือวงจร PDCA เป็นกระบวนการทำงานที่เน้นการวางแผนก่อนลงมือปฏิบัติ เมื่อปฏิบัติแล้วต้องมีการตรวจสอบว่าสิ่งที่ทำไปนั้นเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ หากไม่เป็นไปตามแผนก็ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขต่อไป และสิ่งที่สำคัญคือต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ไม่มีที่สิ้นสุด

ตอนที่ 2 การดำเนินการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยเขตพื้นที่การศึกษา

ความหมายของการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา

สำนักงานทดสอบทางการศึกษา(2544, หน้า 8) ได้ให้ความหมาย การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการรวบรวมข้อมูล ผลการดำเนินงานของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยคณะกรรมการประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ปกครอง และชุมชนที่เกี่ยวข้อง ในเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อสะท้อนภาพการจัดการศึกษาตามเป้าหมายและมาตรฐานที่กำหนดไว้และรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ รวมทั้งส่งเสริมพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตลอดไป

แนวคิดพื้นฐานของการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา

สำนักงานทดสอบทางการศึกษา(2544, หน้า 8 - 14) ได้กล่าวถึง แนวคิดพื้นฐานของการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยเขตพื้นที่การศึกษา ไว้ดังนี้

1. การส่งเสริมให้สถานศึกษาพัฒนางานมุ่งสู่มาตรฐานคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษามุ่งสนับสนุนสถานศึกษาให้ตรวจสอบและทบทวนการทำงานและผลสำเร็จของงานเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ดังนี้

1.1 มุ่งการพัฒนาผลการเรียนของผู้เรียนตามมาตรฐานหลักสูตรเป็นเป้าหมาย

สำคัญ

1.2 วิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อยของสถานศึกษา และองค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.3 ประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษา

1.4 ช่วยกำหนดเป้าหมายการพัฒนาสถานศึกษาในอนาคต

1.5 ช่วยสนับสนุนสถานศึกษาในการประเมินการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

ด้วยตนเอง

2. การส่งเสริมระบบการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา ช่วยให้เกิดความชัดเจนต่อเนื่องในระบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดังนี้

2.1 สนับสนุน ช่วยเหลือ ให้สถานศึกษามีการตรวจสอบและทบทวนตนเอง

2.2 จัดรวบรวมข้อมูลคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในพื้นที่และควมมีประสิทธิภาพของการให้บริการต่างๆ ในสถานศึกษา

2.3 จัดข้อมูลเพื่อการพัฒนากระบวนการทำงานของสถานศึกษา

3. การแสดงความรับผิดชอบในการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เพิ่มความเข้มแข็งในการรับผิดชอบต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

3.1 ตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา โดยคณะกรรมการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งจะช่วยปรับปรุงพัฒนางานสถานศึกษาแต่ละแห่งได้เต็มที่

3.2 รายงานผลต่อสาธารณชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.3 รายงานข้อมูล ข้อเสนอแนะและแผนการพัฒนาในอนาคตของสถานศึกษาต่อผู้เกี่ยวข้อง

3.4 สนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษารับผิดชอบการทำงานให้ประสบความสำเร็จตามคำแนะนำของคณะกรรมการการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา

3.5 สนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษารายงานความก้าวหน้าในการปฏิบัติทุกปี

4. การมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยเขตพื้นที่การศึกษา ต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายทั้งสถานศึกษา ผู้เรียน ผู้ปกครองและกรรมการสถานศึกษารวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องและเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสถานศึกษา

4.1 ดำเนินการโดยคำแนะนำจากสถานศึกษา

4.2 จัดให้มีตัวแทนของสถานศึกษาเพื่ออำนวยความสะดวกในการวางแผนงานและปฏิบัติงานร่วมกัน

4.3 ส่งเสริมให้คณะกรรมการการศึกษาของสถานศึกษามีส่วนร่วมในการตรวจสอบและทบทวน

4.4 ส่งเสริมให้มีคณะกรรมการสถานศึกษา ที่ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา สมาชิกจากชุมชนและบุคคลตามระเบียบที่กระทรวงกำหนด

4.5 ส่งเสริมให้ผู้ปกครอง ผู้เรียน บุคลากรของสถานศึกษามีส่วนร่วมในการให้ ข้อมูล

4.6 รายงานผลการตรวจสอบและทบทวนต่อที่ประชุม

4.7 ส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษานับสนุนการวางแผนและการปฏิบัติงาน ของคณะกรรมการการศึกษาของสถานศึกษาอย่างเต็มที่

5. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพให้สอดคล้องกับสภาพของสถานศึกษา

การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาจะมีการวางแผน ดำเนินการตามสภาพของแต่ละแห่ง

5.1 การวางแผนการตรวจสอบให้สอดคล้องกับการดำเนินงานของสถานศึกษา

5.2 จุดเน้นการพัฒนาของสถานศึกษาแต่ละแห่งมาจากการพิจารณาของผู้บริหาร สถานศึกษาและคำแนะนำจากชุมชนและคณะกรรมการของสถานศึกษา

5.3 ให้ประธานคณะกรรมการตรวจสอบและทบทวน รับรองผลงานว่าจะช่วยพัฒนา สถานศึกษาให้ดีที่สุด

5.4 ให้ผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรับผิดชอบการให้ข้อมูลต่างๆ ตามสภาพจริง ของสถานศึกษา

6. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพ โดยคณะกรรมการที่มีความเชี่ยวชาญและมี จรรยาบรรณ

คณะกรรมการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ต้องเป็น ผู้เชี่ยวชาญ มีความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนาและเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษา

6.1 มีความเชี่ยวชาญการวางแผน วิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล การตี ความหมายของการวิเคราะห์ การให้ข้อเสนอแนะ

6.2 มีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพของการดำเนินการ ตามสภาพของสถานศึกษา

6.3 มีคุณลักษณะตามที่กำหนด

7. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา ต้องใช้วิธีการที่เชื่อถือได้ วิธีการที่ใช้จะต้องเชื่อมั่นได้ว่าเป็นไปได้ในทางปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลที่ดีที่สุด

7.1 รวบรวมผลการเรียนของผู้เรียนและการดำเนินงานของสถานศึกษา ก่อนจะเป็น การช่วยในการดำเนินการตรวจสอบและทบทวนมีประสิทธิภาพ

7.2 ให้ประธานคณะกรรมการตรวจสอบและทบทวน รับผิดชอบการประเมินจุดที่จะ พัฒนาสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

7.3 วางแผนการตรวจสอบและทบทวน ต้องเหมาะสมกับสภาพของแต่ละสถานศึกษา

7.4 ใช้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาจากข้อเสนอแนะของหลายฝ่าย และให้โอกาส ทุกคนทุกฝ่ายได้เสนอแนะ

7.5 รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการอภิปราย การวิเคราะห์จากเอกสาร การดูผลการเรียน การสังเกตห้องเรียน การสังเกตกิจกรรมต่างๆ และการดูผลงานของผู้เรียนและอื่นๆ

7.6 การวิเคราะห์และสรุปผลโดยให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมจัดทำ

7.7 รายงานผลการตรวจสอบและทบทวนที่สำคัญและข้อเสนอแนะแผนการพัฒนา สถานศึกษาในอนาคตต้องสรุปโดยคณะกรรมการ และมีการรายงาน

7.8 รายงานข้อสรุปต่อผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายของสถานศึกษา

8. ให้สถานศึกษาทุกแห่งได้รับการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาอย่างน้อย 3 ปี 1 ครั้ง

การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพของสถานศึกษา จะต้องดำเนินการที่สำคัญ ได้แก่

8.1 จัดทำเครื่องมือเพื่อใช้ในการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา

8.2 รวบรวมข้อมูลหลักฐานการดำเนินงานตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา

8.3 นำผลการดำเนินการจัดการศึกษามาพิจารณาเปรียบเทียบกับเป้าหมาย การพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่กำหนดไว้

8.4 นำผลการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพมาพิจารณาส่งเสริม ช่วยเหลือพัฒนา สถานศึกษาทุกด้าน

8.5 รายงานผลคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาต่อสาธารณชน

9. ดำเนินการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพของสถานศึกษาให้มีความเชื่อมโยงกับ การประเมินภายนอกขององค์กรมหาชน

การดำเนินการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพของสถานศึกษาจะต้องเชื่อมโยงกับ การประเมินภายนอก

9.1 สนับสนุนให้สถานศึกษาจัดการประเมินคุณภาพภายในเพื่อปรับปรุงคุณภาพ ให้เข้มแข็งสามารถรับการประเมินภายนอก

9.2 สนับสนุนให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความเข้าใจการประเมินภายนอก

9.3 สนับสนุนให้จัดระบบสารสนเทศ เพื่อรับการประเมินจากภายนอก

9.4 สนับสนุนให้สถานศึกษาจัดเตรียมบุคลากรในการให้ข้อมูลเพื่อรับการประเมินจากภายนอก

วัตถุประสงค์ของการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา โดยเขตพื้นที่การศึกษา

สำนักงานทดสอบทางการศึกษา(2544, หน้า 14) ได้อธิบายวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา โดยเขตพื้นที่การศึกษา ดังต่อไปนี้

1. เพื่อรายงานการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคต่างๆ อันนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นที่มาตามเป้าหมายที่กำหนด
2. เพื่อช่วยเหลือ สนับสนุน และผดุงระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้เชื่อมั่นว่า การจัดการศึกษาของสถานศึกษาเป็นไปตามเป้าหมาย และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
3. เพื่อรายงานผลการดำเนินงานของสถานศึกษาให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ

ภารกิจตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา โดยเขตพื้นที่การศึกษา

ภารกิจตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา โดยเขตพื้นที่การศึกษา มีดังนี้ (สำนักงานทดสอบทางการศึกษา, 2544, หน้า 32)

1. กำหนดการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
2. พัฒนา ปรับปรุง วิธีการและเครื่องมือตรวจสอบและทบทวนคุณภาพในเขตพื้นที่การศึกษา
3. วางแผนการดำเนินงาน และประสานงานกับสถานศึกษา
4. เตรียมการศึกษา วิเคราะห์เอกสารข้อมูลต่างๆ ของสถานศึกษา
5. ประชุมชี้แจง คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้อง
6. ดำเนินงานตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
7. วิเคราะห์ เปรียบเทียบ ข้อค้นพบของคณะกรรมการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
8. อภิปราย และสรุปข้อค้นพบร่วมกันกับสถานศึกษา

9. ดำเนินการช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
ในเขตพื้นที่การศึกษา

10. รายงานผลการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพของสถานศึกษาต่อคณะกรรมการ
ของเขตพื้นที่การศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนการปฏิบัติงานของคณะกรรมการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา โดยเขตพื้นที่การศึกษา

สำนักงานทดสอบทางการศึกษา(2544, หน้า 40-48) ได้แบ่งขั้นตอนการปฏิบัติงานของ
คณะกรรมการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา โดยเขตพื้นที่การศึกษา ออกเป็น 3
ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นก่อนการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
ก่อนการปฏิบัติงานตรวจสอบและทบทวนคุณภาพของสถานศึกษา คณะกรรมการฯ
ควรปฏิบัติตามลำดับ ดังนี้

1. วางแผนการดำเนินงาน และประสานงานกับสถานศึกษา

1.1 ประชุมคณะกรรมการตรวจสอบเพื่อวางแผนการตรวจสอบ การเก็บรวบรวม
ข้อมูล กำหนดขั้นตอนประเด็นสำคัญ กำหนดเวลาการตรวจสอบ รวมทั้งเรื่องอื่นที่เกี่ยวข้อง

1.2 ประสานงานกับสถานศึกษาอย่างเป็นทางการ เพื่อแจ้งสถานศึกษาล่วงหน้า
อย่างน้อย 2 เดือน ในการประสานงานคณะกรรมการตรวจสอบ ต้องให้คำแนะนำเกี่ยวกับ
กระบวนการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และยืนยันการตรวจสอบ
ตลอดจนให้สถานศึกษาได้ศึกษาเอกสาร / คู่มือ / การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
และแนวทางการเตรียมการของสถานศึกษาอย่างละเอียด

1.3 จัดประชุมร่วมกันระหว่างคณะกรรมการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพ
การศึกษาของสถานศึกษา โดยแต่ละครั้งควรชี้แจงในเรื่องต่อไปนี้

1.3.1 วัตถุประสงค์ของการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพของสถานศึกษา

1.3.2 ขั้นตอนการดำเนินงาน วิธีการประเมินในการตรวจสอบและทบทวน
คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

1.3.3 การเลือกผู้แทนสมาชิกชุมชนและคณะครูที่จะให้ข้อมูลในการตรวจสอบ
และทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

1.3.4 ความครอบคลุมของข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการตรวจสอบ

1.3.5 กำหนดเวลาที่ชัดเจนแน่นอน

2. ศึกษา วิเคราะห์ เอกสารข้อมูลต่างๆ ของสถานศึกษากำหนดและจัดเตรียมเครื่องมือ

2.1 คณะกรรมการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ศึกษาและวิเคราะห์ เอกสาร รายงานของสถานศึกษา และสารสนเทศที่จำเป็นในการตรวจสอบมีดังนี้

2.2 พิจารณาจุดเน้น ประเด็น ของการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และการตกลงในเรื่องของเอกสารอ้างอิงประกอบการตรวจสอบและทบทวน

2.3 กำหนดและจัดทำเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามจุดเน้นและประเด็นที่ต้องการตรวจสอบ

3. สร้างความเข้าใจในกติกาของการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพของสถานศึกษาดังนี้

3.1 พิจารณาวินิจฉัยข้อมูลที่ละเอียดอ่อนไม่อาจเปิดเผยและย้าให้รักษาความลับให้ได้

3.2 อธิบายจุดประสงค์ในการสังเกตชั้นเรียนให้ชัดเจน

3.3 ยืนยันกำหนดการ / ตารางเวลาการตรวจสอบและทบทวนฯ หรือปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม

3.4 ชี้แจงกฎ กติกาในการตรวจสอบและทบทวนฯ ให้ชัดเจน เช่น ข้อเสนอแนะ สิ่งที่ต้องพัฒนาปรับปรุง

3.5 แจ้งบทบาทของผู้บริหาร บุคลากรของสถานศึกษา บุคคลที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา และบุคลากรอื่นที่เป็นสมาชิกในที่ประชุมในการตรวจสอบและทบทวน

3.6 ตรวจสอบเรื่องของสถิติและรวบรวมข้อมูลที่ต้องตรวจสอบและทบทวนฯ

3.6.1 เตรียมการในเรื่องของการรับข้อมูลในช่องการตรวจสอบและทบทวนฯ

3.6.2 ประชุม ชี้แจง ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้เกี่ยวข้องในวัตถุประสงค์ ขอบข่ายและประโยชน์ของการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นระหว่างดำเนินการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพของสถานศึกษา

การดำเนินการระหว่างดำเนินงานตรวจสอบและทบทวนคุณภาพของสถานศึกษา คณะกรรมการฯ ควรมีช่วงเวลากำหนดปฏิบัติงานกำหนดไว้ประมาณ 3 – 5 วันทำการ(รวมวันก่อนการตรวจสอบ) คณะกรรมการฯ ควรปฏิบัติตามลำดับ ดังนี้

วันแรก - พบคณะผู้บริหารสถานศึกษา กรรมการสถานศึกษาและคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อแนะนำคณะกรรมการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งแจ้งวัตถุประสงค์และแผนการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยเขตพื้นที่การศึกษา

- รับฟังข้อมูลภาพรวมของสถานศึกษาจากสถานศึกษา
- เยี่ยมชมสภาพทั่วไปของสถานศึกษา
- รวบรวมข้อมูลของสถานศึกษาตามประเด็นที่กำหนด
- วางแผนสำหรับการปฏิบัติงานวันที่ 2

วันที่สอง - สังเกตชั้นเรียน

- สัมภาษณ์ครู นักเรียน ตัวแทนชุมชน ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้อง
- ศึกษาเอกสาร หลักฐานร่องรอยที่เกี่ยวข้องตามประเด็นการตรวจสอบ
- ประชุมคณะกรรมการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพของสถานศึกษา

โดยเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อสรุปผลการปฏิบัติงานประจำวัน และวางแผนการตรวจสอบ

วันที่สาม - เก็บรวบรวมข้อมูลตามแผน(ต่อ)

- ยกักรายงานการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพของสถานศึกษา

โดยเขตพื้นที่การศึกษา

- อภิปรายและสรุปร่วมกับสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นหลังการดำเนินการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพของสถานศึกษา

หลังการปฏิบัติงานตรวจสอบและทบทวนคุณภาพของสถานศึกษา คณะกรรมการฯ ควรปฏิบัติตามลำดับ ดังนี้

1. ประธานกรรมการและเลขานุการ ปรับปรุงร่างรายงานเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์ โดยใช้ผลการอภิปรายและข้อสรุปร่วมกับสถานศึกษาเป็นข้อมูลเพิ่มเติมด้วย เลขานุการ ดำเนินการจัดพิมพ์รายงานการตรวจสอบและทบทวนฯ ฉบับสมบูรณ์ให้แล้วเสร็จ ภายใน 10 วัน หลังจากการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

2. ส่งรายงานให้เขตพื้นที่การศึกษา

ตอนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการดำเนินงานและแนวปฏิบัติการตรวจสอบและ ทบทวนคุณภาพ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 1

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการดำเนินงานและแนวปฏิบัติการตรวจสอบ และทบทวน คุณภาพ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 1 นั้น ได้มีผู้ทำการศึกษาไว้หลายท่าน โดยคณะผู้วิจัยได้รวบรวมมาเพื่อประกอบการวิจัย พอสังเขปดังนี้

สยาม สุ่มงาม(2541, หน้า บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กระบวนการดำเนินงาน ปัญหา และแนวทางการแก้ปัญหาการประกันคุณภาพการศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนนำร่อง สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี โดยผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการดำเนินงาน คือ ด้านการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน คณะกรรมการโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน มีส่วนร่วม เพียงบางส่วน เพราะยังไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการศึกษา การจัดการศึกษา ปลดปล่อยให้เป็นหน้าที่ของโรงเรียน ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะกับโรงเรียน เนื่องด้วย ความเกรงใจ ระดับการศึกษาต่ำ ด้านปัญหาที่เกิดจากโรงเรียน ครู – อาจารย์ มีภาระงาน ที่รับผิดชอบหลายอย่าง นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านการขาดงบประมาณสนับสนุน และยังได้ เสนอแนะให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดควรมีการประเมินสถานการณ์ สภาพปัญหา และความต้องการ ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของจังหวัดก่อนดำเนินการเข้าสู่ระบบ การประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อทราบถึงสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็น และนำมาเป็น แนวทางในการประกันคุณภาพการศึกษา

เกียรติศักดิ์ ทันจันทร์(2543, หน้า บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินการประกัน คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชรโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง จำแนกตามมาตรฐาน แต่ละด้าน คือ การดำเนินการตามมาตรฐานด้านการบริหาร อยู่ในระดับมาก การดำเนินการ ตามมาตรฐานด้านการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง และการดำเนินการตามมาตรฐาน ด้านคุณภาพนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัญหาการดำเนินงานโดยรวม มีปัญหาในระดับ น้อย จำแนกตามมาตรฐานทั้ง 3 ด้าน พบว่า มีปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ในระดับน้อยทุกด้าน และเมื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา จำแนกตาม ขนาดโรงเรียน วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า ไม่แตกต่างกัน

ชาติชาย พิมพ์ไสย(2543, หน้า บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดกาฬสินธุ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการวางแผนพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศและด้านการกระตุ้นส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนปฏิบัติตามธรรมนูญโรงเรียน ส่วนปัญหาการปฏิบัติงานการควบคุมคุณภาพการศึกษามีอยู่ในระดับน้อย ปัญหาที่สำคัญ คือ ปัญหาด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา และข้อเสนอแนะที่ควรพิจารณา ได้แก่ 1) ควรดำเนินการตามธรรมนูญโรงเรียน 2) การกำกับติดตาม ควรกระทำอย่างต่อเนื่องจริงจัง 3) การพัฒนาครูผู้สอนควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเหมาะสม

สุวิมล ว่องวานิช(2543, หน้า บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิจัยและพัฒนาระบบการประเมินผลภายในสถานศึกษา ซึ่งผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษาต้องมีการวางระบบการประเมินที่มีฐานมาจากโรงเรียน(School – Based Evaluation) เรียกว่าการประเมินที่อิงโรงเรียนและเป็นระบบการประเมินที่ยึดติดกับการทำงานปกติ(Built – in Evaluation) แบบวงจรคุณภาพ(PDCA) โดยเริ่มที่การพัฒนาแกนนำที่มีความรู้ความสามารถและทักษะการทำงานที่เป็นที่ยอมรับ สิ่งที่สถานศึกษาต้องดำเนินการ คือ การกำหนดรูปแบบการปฏิบัติงานตามองค์ประกอบของการทำงานซึ่งอยู่ในระบบย่อย 5 ระบบ ได้แก่ ระบบการวางแผนและปฏิบัติ ระบบข้อมูลและประเมินผล ระบบการตรวจสอบการประเมิน ระบบการรายงานการประเมิน และระบบการใช้ผลการประเมิน องค์ประกอบของการทำงานที่ต้องให้ควรดำเนินการมีดังต่อไปนี้

1. การวางแผนการปฏิบัติงาน ที่เกี่ยวข้องกับกำหนดเป้าหมาย ที่ต้องการบรรลุมาตรฐานที่ต้องประเมิน กรอบของการประเมิน โดยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม
2. การวางระบบฐานข้อมูลและประมวลผล เพื่อการประเมินผลภายในและภายนอก ซึ่งเป็นระบบที่ใช้งานได้สะดวก ประหยัด และยืดหยุ่น
3. การตรวจสอบคุณภาพของการประเมิน โดยพิจารณาความน่าเชื่อถือของการประเมิน และวิธีการที่ใช้ในการประเมิน
4. การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง ซึ่งมีเนื้อหาสาระและรูปแบบการนำเสนอที่เข้าใจง่าย สะท้อนผลการศึกษาตนเองได้อย่างแท้จริง
5. การนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ ในการพัฒนาจุดอ่อนของการดำเนินงาน ด้วยกระบวนการวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาที่เป็นระบบ

นอกจากนี้ในงานวิจัยดังกล่าวยังพบอีกว่า โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติโดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็ก มีบุคลากรน้อย อุปกรณ์การทำงานไม่พร้อม มีความจำเป็นที่ต้องได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดในเรื่องของการพัฒนาบุคลากร การรับการนิเทศ ในการที่จะทำให้สถานศึกษาสามารถทำงานได้ประสบความสำเร็จและระบบการประมวลผลของโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่วิเคราะห์ข้อมูลด้วยมือ เพราะไม่มีอุปกรณ์คอมพิวเตอร์เพียงพอและตัวครูมีข้อจำกัดในการใช้คอมพิวเตอร์ ซึ่งในส่วนของสถานศึกษาขนาดใหญ่มีครูอาจารย์และนักเรียนจำนวนมาก พบว่า จะมีค่าใช้จ่ายในการประเมินค่อนข้างสูง

นภวรรณ ศรีภูธร(2544, หน้า บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพการดำเนินการ ปัญหา และข้อเสนอแนะในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนนาร่อง สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ด้านการเตรียมการมีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการดำเนินการและด้านการรายงานมีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง ผลการสัมภาษณ์ พบว่า โรงเรียนมีการดำเนินการทั้ง 3 ด้าน คือ 1) ด้านการเตรียมการมีการอบรมประชุม สัมมนาให้แก่บุคลากร และการแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน 2) ด้านการดำเนินการใช้วงจร PDCA 3) ด้านการรายงานมีการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง ปัญหาในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง การนำผลการประเมินมาปรับปรุงงานและวางแผนในระยะต่อไปยังมีน้อยและขาดความต่อเนื่อง โดยมีข้อเสนอแนะว่าควรมีการอบรมสัมมนา หรือประชุมชี้แจงเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการตามระบบการประกันคุณภาพภายในมากกว่านี้ ควรนำคณะกรรมการสถานศึกษาและคณะครูไปศึกษาดูงานโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ ควรให้ครูมีส่วนร่วมในการนำเสนอสภาพปัจจุบันและปัญหาเพื่อวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้ให้สัมภาษณ์เสนอแนะว่า ควรให้บุคลากรทุกคนในสถานศึกษาได้มีโอกาสเข้าร่วมประชุม อบรม ร่วมกัน และไม่ควรจัดประชุมอบรมเฉพาะบุคลากรแกนนำ

วนิดา กุลสุวรรณ(2545, หน้า บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานการนิเทศภายในตามความคิดเห็นของผู้รับผิดชอบการนิเทศภายในและครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการดำเนินงานการนิเทศภายในตามความคิดเห็นของผู้รับผิดชอบการนิเทศภายในและครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด และเพื่อเปรียบเทียบระดับการดำเนินงานการนิเทศภายในตามความคิดเห็นระหว่างผู้รับผิดชอบการนิเทศภายในและครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ปีการศึกษา 2544 โดยภาพรวมและเป็นรายด้านจำนวน 5 ด้าน คือ ด้านการให้

คำแนะนำและช่วยเหลือครู ด้านการส่งเสริมสนับสนุนวิชาชีพแก่ครู ด้านการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ และด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน ประชากรในการวิจัย คือ ผู้รับผิดชอบการนิเทศภายในและครูผู้สอนในโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามตามมาตรฐานค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มากปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่า t-test

ผลการวิจัยพบว่า ผู้รับผิดชอบการนิเทศภายในและครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้านทั้ง 5 ด้าน มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การส่งเสริมสนับสนุนวิชาชีพแก่ครู การให้คำแนะนำและช่วยเหลือครู การส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน และการพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้และผลการวิจัยยังพบว่า การดำเนินงานการนิเทศภายในตามความคิดเห็นระหว่างผู้รับผิดชอบการนิเทศภายในและครูผู้สอนอยู่ในระดับมาก และไม่แตกต่างกันซึ่งตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

วิลาวัลย์ ศรีแผ้ว(2546, หน้า บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นผู้บริหารโรงเรียนของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามด้านการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา และปัญหาการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา โดยผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวมและเป็นรายด้านทั้ง 3 ด้าน คือ ผู้เรียน ปัจจัย และกระบวนการ มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก
2. ปัญหาการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวมและเป็นรายด้านทั้ง 3 ด้าน คือ ผู้เรียน ปัจจัย และกระบวนการ มีการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย
3. เมื่อเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำแนกตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า แตกต่างกัน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการดำเนินงานและแนวปฏิบัติการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 1 สรุปได้ว่า กระบวนการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยเขตพื้นที่การศึกษา ตามกรอบการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานทดสอบทางการศึกษา ประกอบด้วย 3 ระยะ คือ ระยะก่อนการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพของสถานศึกษา ระยะระหว่างดำเนินการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพของสถานศึกษา และระยะหลังการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพของสถานศึกษา โดยคณะกรรมการประเมินเพื่อตรวจสอบและทบทวนคุณภาพสถานศึกษา ประจำปี 2550 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 1 ใช้เป็นแนวทางการดำเนินการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานของคณะกรรมการประเมินเพื่อตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 1 ในทัศนะของคณะกรรมการประเมินและผู้อำนวยการโรงเรียน โดยจำแนกการดำเนินการออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านก่อนการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ด้านระหว่างดำเนินการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และด้านหลังการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อนำผลของการวิจัยเป็นแนวทางในการดำเนินการปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาการดำเนินงานของคณะกรรมการให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป